

Кушнір Катерина Володимирівна,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
вул. Графська, 2, м. Ніжин, Чернігівська обл., 16600

ORCID iD 0000-0002-3356-9813

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті висвітлено особливості формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки в закладі вищої освіти. Суспільство зацікавлене у формуванні висококваліфікованого фахівця, який має високий рівень розвитку ціннісних компетентностей, відповідає вимогам до педагога сучасної школи. Виявлено сутність ціннісних компетентностей, витлумачено поняття «ціннісні компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, який здобуває диригентсько-хорову підготовку». Підкреслюється, що майбутній учитель музичного мистецтва повинен оволодіти трьома навичками: бути мобільним, застосовувати комп'ютерні технології, брати активну участь у соціокультурному просторі, які сприятимуть досягненню високих результатів у підвищенні рівня досліджуваного поняття.

Ключові слова: ціннісні компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, мобільність, комп'ютерні технології, активна участь у соціокультурному просторі.

Кушнір Е.В.

Особенности формирования ценностных компетентностей будущего учителя музыкального искусства

В статье освещены особенности формирования ценностных компетентностей будущих учителей музыкального искусства в процессе дирижерско-хоровой подготовки в высшем учебном заведении. Общество заинтересовано в формировании высококвалифицированного специалиста, который обладает высоким уровнем развития ценностных компетентностей, соответствует требованиям к педагогу современной школы. Выявлена сущность ценностных компетентностей, истолковано понятие «ценностные компетентности будущего учителя музыкального искусства в процессе дирижерско-хоровой подготовки». Подчеркивается, что будущий учитель музыкального искусства должен овладеть тремя навыками: быть мобильным, использовать компьютерные технологии, принимать активное участие в социокультурном пространстве, которые способствуют достижению высоких результатов в повышении уровня исследуемого понятия.

Ключевые слова: ценностные компетентности будущего учителя музыкального искусства, мобильность, компьютерные технологии, активное участие в социокультурном пространстве.

Kushnir K.V.

Peculiarities of valuable competencies development of future teacher of musical art

The article is devoted to the current problem of modern art, especially music education. It reveals peculiarities of valuable competencies development of future teacher of musical art in conducting-choral training at a higher education institution. The society is interested in development a highly-qualified specialist, who has high level of valuable competencies development, who meets the demands to the teacher in modern school. It is emphasized that the future teacher of musical art should be mobile, use computer technologies, take an active part in a socio-cultural environment, all this will contribute to achieve high results in the level rising of the conception under analysis determined and grounded in the article. The theoretical and practical aspects of professional mobility as a complex integrative quality of the future specialists are examined. Modern computer technologies, combined with the latest educational technologies, become effective means in the development of professional thinking of the future teacher of musical art, which allows to supplement and change the nature of the teacher's activity, which will contribute to the spiritual

development of the individual as well as development of their valuable competencies. The essence of values competencies is revealed and provides a definition of the concept of «valued competencies of the future teacher of musical art, in the conductor-choir training». Specialists of higher education institutions can find the information contained in this article useful for improving the training of future teachers of musical art and use it in teaching disciplines of the conducting-choral cycle.

Key words: *valuable competencies of future musical art teacher, mobility, computer technologies, active participation in socio-cultural environment.*

© Кушнір К.В., 2018

Визначення проблеми.

Особливості формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва є однією з актуальних проблем, які постають перед сучасною вищою школою. Ця проблема виникла у зв'язку з методологічною переорієнтацією змісту шкільної освіти на розвиток особистості учня. Адаже від того, яким буде майбутній фахівець, чи здатний він враховувати вимоги, які висуває суспільство перед школою, залежить рівень компетентності, вихованості й духовної культури учнів.

При підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва важливо враховувати його індивідуальність і розвивати ті якості й властивості, які необхідні для майбутньої диригентсько-хорової діяльності. Серед них центральне місце належить ціннісним компетентностям, які фокусують сутність особистості, виконують регулюючу і спрямовуючу функцію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідження проблеми професійної підготовки вчителя музичного мистецтва є актуальною. Це питання розглядали у своїх роботах О. Бенч-Шокало, Т. Бодрова, Л. Василевська-Скупа, С. Горбенко, В. Дряпіка, А. Козир, Л. Костенко, А. Лащенко, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Л. Предтеченська, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Сверлюк, С. Світайло, Т. Смирнова, Л. Шумська, О. Щолокова та ін.

Застосування компетентнісного підходу в освіті стало предметом наукового пошуку українських учених Н. Бібік, О. Локшина, Н. Москалюк, О. Овчарук, О. Пометун, І. Родигіна, О. Савченко та ін.

Питання ціннісних компетентностей порівняно недавно стали предметом спеціального розгляду. В Україні коло досліджень, присвячених проблемі особливостей формування ціннісних компетентностей, є досить обмеженим (В. Луговий). Наших співвітчизників, як і російських, більше приваблює професійна та комунікативна компетентності (С. Макаренко, Н. Мурована, І. Полубоярина, О. Полуніна, Є. Проворова, А. Онкович, С. Козак, С. Демченко, М. Елькін, Н. Завіниченко, В. Ремізова та ін.), фахова (Е. Абдулін, Л. Арчажнікова,

М. Михаськова, П. Ніколаєнко, О. Олексюк, О. Реброва, С. Світайло, В. Шульгіна та ін.), соціальні компетентності (В. Басова, С. Лупінович, В. Цветков, С. Бахтеєва, М. Докторович, С. Никитіна, С. Рачева та ін.).

Аналіз наукової літератури свідчить про детальну розробку окремих елементів професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, однак проблема особливостей формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва не була розглянута, що і зумовило вибір теми нашого дослідження.

Мета статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні особливостей формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки. Вирішення означеної мети передбачає розгляд таких питань, як:

— визначити особливості ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі диригентсько-хорової підготовки;

— здійснити теоретико-методологічний аналіз напрямів дослідження особливостей ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі професійного становлення.

Методологія дослідження ґрунтується на загальнотеоретичних та методологічних положеннях філософії, психології та педагогіки щодо розвитку особистості. Для реалізації поставленої мети було застосовано методи теоретичного та емпіричного дослідження (аналіз наукової літератури, синтез, систематизація, прогнозування й узагальнення).

Виклад основного матеріалу. Одним із першорядних принципів підготовки професійних кадрів Болонська декларація оголошує принцип професійної мобільності випускників закладів вищої освіти (ЗВО). Сьогодні освітнім установам потрібен фахівець, здатний опанувати інноваційні технології, що забезпечують індивідуалізацію освіти, мотивовану на безперервне професійне вдосконалення; до педагогічної діяльності у галузі музичного виховання, що полягає в освоєнні та застосуванні нових форм, методик, технологій навчання та виховання, який запроваджує педагогічні інновації, бере активну участь у реалізації інноваційних проектів; вміє самостійно розв'язувати складні завдання та швидко

адаптуватися до мінливих умов сьогодення; ціннісно-компетентний, мобільний, конкуренто-спроможний спеціаліст, який відповідатиме міжнародним вимогам та стандартам якості.

Суттєву роль у підготовці сучасного вчителя музичного мистецтва відіграють диригентсько-хорові навчальні дисципліни. Специфіка диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва становить особливі вимоги до формування основ ціннісних компетентностей. Майбутній вчитель музичного мистецтва має бути не просто диригентом, а й педагогом, виконавцем, артистом. Тож нами було визначено першу особливість формування ціннісних компетентностей у процесі диригентсько-хорової підготовки — *мобільність*. Розкриваючи складність цієї діяльності, найбільш близькою нам є наукова позиція Б. Ігошева [3]. Зокрема, вчений визначає професійну мобільність як складну інтегративну якість особистості, що проявляється на двох рівнях: як конкретна форма чи вид діяльності, що дає змогу характеризувати людину як професійно мобільну («зовнішня» мобільність), і як сукупність певних особистісних властивостей індивіда («внутрішня» мобільність). Отже, зовнішня професійна мобільність характеризує педагога-музиканта як суб'єкта музично-педагогічної діяльності.

Професійну мобільність вчителя музичного мистецтва забезпечують такі значущі властивості його особистості, як відкритість, що виражена в пошуку нового, незвичного; здатність відмовитися від стереотипів та шаблонів у сприйнятті дійсності та професійної діяльності; активність, яка забезпечує постійну готовність до ефектвної діяльності; адаптованість, як здатність ефективно пристосовуватись до змін в умовах музичної та педагогічної діяльності; креативність, що забезпечує творче ставлення до організації способів професійної, диригентсько-хорової діяльності.

Таким чином, формування професійної мобільності майбутнього вчителя музичного мистецтва має збігатися з процесом диригентсько-хорової підготовки студента й забезпечуватись логікою побудови навчального процесу протягом усіх років навчання. Цей процес може бути представлено у такій послідовності: адаптація до умов навчально-виховного процесу мистецького факультету, ідентифікація з вимогами навчальної та учбово-професійної, диригентсько-хорової діяльності; самореалізація в освітньому процесі з метою розвитку власної професійної мобільності.

За останні десятиріччя інформаційні технології зазнали такого глобального поширення, що зараз уже складно уявити життя сучасної людини без них. Людство ніколи раніше не накопичувало інформацію й знання настільки

стрімкими темпами. Тому закономірно, що жодна галузь людської діяльності не зазнала такого розвитку, як інформаційні технології. Саме вони були покликані збільшити ефективність та зручність використання різноманітних видів інформації. На сучасному етапі можна без особливих труднощів навести приклади застосування інформаційних технологій у всіх галузях — від освіти і до менеджменту. Сьогодні успіх матиме той заклад, який володіє найсучаснішими комп'ютерними технологіями. Значного прогресу можна досягти і в галузі освіти з впровадженням відповідних інформаційних комп'ютерних технологій, які зможуть зробити процес здобуття освіти більш гнучким, індивідуалізованим і одночасно дадуть змогу студентам використовувати глобальні ресурси для навчання, спілкуватись та обмінюватись досвідом зі студентами з інших міст, країн тощо. Тож нами виявлена друга особливість формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки — *комп'ютерні технології*.

Медіа-освіта володіє специфічними педагогічними технологіями, які дають можливість використовувати інформаційно-інноваційні технології в процесі диригентсько-хорової підготовки, для формування ціннісних компетентностей студентів, сприяють розробленню навчального курсу «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні». Цей предмет забезпечує студентів ґрунтовною теоретичною базою та практичними навичками, необхідними для успішної професійної діяльності у закладах культури та освіти. Вивчення предмета сприяє розширенню творчого потенціалу студентів, їхньому загальному музичному розвитку, авторському ставленню до власної діяльності, створенню умов для самоактуалізації, самореалізації особистості. Ця дисципліна спрямовує їхній інтерес до композиторської діяльності, значно розширює професійну компетентність у галузі створення хорових аранжувань передусім для дитячих колективів та різних видів супроводу для вокальних та інструментальних творів. На базі комп'ютерної техніки й відповідних музичних комп'ютерних програм студенти опановують основні положення специфіки хорових аранжувань, українських народних пісень, дитячих шкільних та естрадних пісень.

При вивченні дисципліни студенти у формі лекційних, практичних, лабораторних та індивідуальних занять опановують необхідні комп'ютерні програми, в індивідуальній та самостійній формі самопідготовки закріплюють отримані знання і навички роботи з комп'ютерними програмами, зовнішніми комп'ютерними пристроями; ознайомлюються з навчально-методичною, вокально-хоровою літературою та інструктивними матеріалами. Дисципліна має три кредити

ECTS і стільки ж модулів. Формою підсумкового контролю є залік.

На першому етапі домінує активне пристосування студентів до нових умов діяльності, усвідомлення цілей і завдань вокально-хорової підготовки для професії майбутнього вчителя музичного мистецтва, диригента хору.

Другий етап спрямовано на активне засвоєння інноваційної діяльності, під час якої студенти разом із традиційними методами хорового аранжування оволодівають навичками практичної роботи з програмами (набір нотного тексту "Finale 2005", система оптичного розпізнавання знаків "ABBYY Fine Reader" і текстовий процесор "Word"); навчаються здійснювати інструментування та аранжування в реальному часі, прослуховувати кожний голос окремо або по декілька голосів у будь-якій комбінації, усіх партій разом, а також використовувати різноманітні тембри, застосовувати електронні ефекти та інші сучасні технічні засоби передачі звуку тощо.

Третій етап полягає в цілеспрямованому забезпеченні орієнтації виконавської диригентсько-хорової діяльності на формування професійної мобільності як альтернативи вузько-професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, створення хорових аранжувань та інтерпретацій дитячих хорових творів.

Сучасні комп'ютерні технології в поєднанні з новітніми освітніми технологіями стають ефективними засобами розвитку мислення студентів. Застосування сучасних інформаційних технологій в навчанні суттєво доповнює традиційні погляди на методику викладання, структуру й організацію навчальної діяльності, надаючи освітньому процесу якісно нового рівня. Дає змогу підготувати майбутніх учителів музичного мистецтва із певними якостями і практичними вміннями, здатних не тільки вміло користуватися накопиченим досвідом своєї професії, але й активно збагачувати його новими цінностями, забезпечуючи у сукупності достатньо високий рівень їхніх ціннісних компетентностей.

Найкращим шляхом формування ціннісних компетенцій та професійного вдосконалення майбутнього вчителя є його активна участь у соціокультурному просторі. Культурна поведінка, навички проведення вільного часу, стосунки з іншими людьми є сумою цінностей і потреб, що винесені в основному з батьківського дому плюс мотивації до такої поведінки, що часто походять з навчального закладу (зі школи, училища, університету). У формуванні бажаної поведінки, тобто вихованні майбутніх вчителів, ЗВО має найбільші можливості впливу з точки зору мотивації студентів до ціннісних форм культурної діяльності. Культурна активність студента — майбутнього вчителя музичного мистецтва — у цьому контексті набуває особливого значення,

оскільки впливає не тільки на особистий розвиток, а й може у майбутньому служити або шкодити формуванню його особистості. Тож третя особливість формування ціннісних компетентностей — *активна позиція в соціокультурному просторі*.

Слід зазначити, що участь у соціокультурному просторі є тим аспектом професіоналізації вчительської діяльності, яка не замикається тільки в колі питань змісту освіти, а включає в себе цілу систему виховання протягом навчання у ЗВО. Час навчання має бути присвячений здобуванню диригентсько-хорової освіти, ціннісних компетентностей, професійних компетенцій, присвоєнню соціальних ролей, кристалізуванню власних поглядів, реалізації культурних потреб. Саме тоді можна зауважити чіткі й тривалі зміни в особистості людини, які, згідно з педагогічною і соціологічною літературою, зумовлені культурною освітою та культурною діяльністю, нерозривно пов'язаною з нею.

Отже, культурна освіта та музичне виховання, які реалізуються, головним чином, через активну участь майбутніх вчителів музичного мистецтва, може бути одним із найбільш ефективних складників їх підготовки до ролі педагога. Участь у культурі охоплює не тільки кількість, вид та інтенсивність здійснених культурних контактів, сприйняття її цінностей, але й творчість, у тому числі мистецьку. Ефективність розв'язання проблеми виховання культури майбутнього вчителя музичного мистецтва залежить від особистості вчителя, його світогляду і професійної майстерності, високого рівня інтелекту і душевної чуйності. Майбутній спеціаліст повинен не лише любити музику, а й уміти зацікавити нею аудиторію, знати й розуміти її в достатньому обсязі для пояснення, володіти знаннями з питань наукової літератури, постійно збагачуватися новими знаннями. Спрямовувати власний музичний потенціал на формування виховання культури особистості засобами музики як невід'ємної частини її духовного світу.

Ми трактуємо поняття «культурна активність», як тотожне вихованню або самовихованню. Цей термін містить два виміри: особистісний, що ілюструє питання «яким чином індивід бере участь у культурі?», та речовий, що відображає запитання: «де, в якому виді культурної діяльності бере участь студент?»

У методології дидактичних досліджень, а також у руслі питань педевтології, які концентруються навколо вивчення процесу підготовки студентів до професії вчителя, йдеться про те, що період навчання у ЗВО є дуже важливим, навіть вирішальним у підготовці до цієї професійної діяльності. У той же час передбачаються близькі причинно-наслідкові зв'язки між якістю професійної підготовки та культурною

активністю студентів. Це своєрідний зворотний зв'язок, що зумовлює набування відповідно широких компетенцій. Мається на увазі не культурна активність, що міститься у програмах навчання, а індивідуально реалізована культурна потреба студента. Тому будемо звертатися не до обов'язкової діяльності, а до добровільності цих дій, визнаючи їх домінуючим критерієм.

Участь у культурі значно впливає на професійну диригентсько-хорову діяльність, адже виконує такі функції:

- інформаційну (розширює знання про хорове мистецтво, особливості національних композиторських шкіл, біографічних відомостей життя композиторів, виконавців, історії створення хорових творів, кантат, опер; оптимізує розуміння інших людей);

- аксіологічно-емоційну (забезпечує матеріалом для створення та зміни системи цінностей, збільшує особистий досвід, вміння вибирати ціннісно-сміслові установки для своїх дій і вчинків);

- міжособистісну (створює нові площини порозуміння, комунікування, сприяє емпатії);

- використання диференційованого матеріалу для побудови власної системи цінностей.

Отже, участь у культурі особливо важлива у диригентсько-хоровій діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, який покликаний виховувати молодих людей, залучати їх у світ цінностей, чому однозначно сприяє соціокультурна активність виховання.

Зауважимо, що студентська молодь має можливість культурного розвитку в університетському середовищі за рахунок активної участі в культурно-мистецькій діяльності, яку пропонує ЗВО. Це, зокрема, колективи художньої самодіяльності (хори, оркестри, хореографічні колективи), студентські театри, музичні клуби, майстерні живопису та скульптури.

Аналіз наукової літератури з проблеми культурної активності студентів дав змогу дійти висновку про те, що у класифікації позицій сучасної студентської молоді відносно культури домінуючою функцією активності є рекреаційно-розважальна, а найпопулярнішою формою участі — масова (вечірки, кіно, телепередачі, театральні вистави, музичні заходи або слухання музики). Проте культурна активність студентської молоді залежить не тільки від індивідуальних потреб та інтересів, але й від суспільного середовища, в якому перебуває студент. Тому важливо створювати такий культурний простір на території університету, який зможе ефективно впливати на формування культури

студента, спонукати його до участі у цьому процесі та сприяти залученню молоді до активної культурної діяльності. Тож залучення студентів до соціокультурної активності необхідно підтримувати і всіляко вітати, адже таким чином відбувається гармонійний розвиток особистості; здійснюється естетичне виховання майбутніх вчителів засобами хорового мистецтва (активна концертна діяльність сприяє набуттю сценічного досвіду, а цілеспрямоване відвідування концертів хорової музики, оперних вистав — слухового досвіду та розвитку музичного кругозору). Активність та участь у різноманітних формах культурної діяльності (концертах, фестивалях, конкурсах, конференціях тощо) формують ціннісні компетенції і творчі здібності майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Висновки. Здійснений теоретичний аналіз дав можливість визначити сутність ціннісних компетентностей як інтегральну якість особистості вчителя музичного мистецтва, яка поєднує знання і цінності, що дає змогу висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, думки; вміння бачити та розуміти довкілля як цінність, орієнтуватися в ньому, вміти вибирати ціннісно-сміслові установки для своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення.

З'ясовано, що людина не може мати лише одну цінність у житті, тому поняття «ціннісні компетентності» розглядається в множині як взаємодія органічної цілісності особистості, спрямованої на засвоєння цінностей та знань майбутніми вчителями музичного мистецтва, на практичну диригентсько-хорову діяльність в умовах загальноосвітньої школи чи ЗВО.

На основі аналізу наукових досліджень ціннісні компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, який здобуває диригентсько-хорову підготовку, визначено як інтегративне утворення, що є результатом складної структурної єдності всіх складових його навчально-практичної діяльності й сукупністю ціннісних знань, набутих умінь і навичок, музичних здібностей, досвіду та мотивації, що виявляються через готовність до диригентсько-хорової діяльності з одночасною здатністю до самореалізації й постійного самовдосконалення розвитку школярів засобами вокально-хорового співу.

Отже, особливості формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки зумовлені комплексним характером їхньої практичної діяльності — бути мобільним, використовувати комп'ютерні технології, брати активну участь у соціокультурному просторі.

ДЖЕРЕЛА

1. Гаврілова Л.Г. Оновлення методів музичного виховання у професійній підготовці майбутніх учителів музики в контексті інформатизації сучасної мистецької освіти [Електронний ресурс] / Л.Г. Гаврілова. — Режим доступу: <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/arkhiv-vipuskiv/za-2016-rik/vipusk-4-2016/309-onovlennya-metodiv-muzichnogo-vikhovannya-v-profesijnij-pidgotovtsi-majbutnikh-uchiteliv-muziki-v-konteksti-informatizatsiji-suchasnoji-mistetskoji-osviti>
2. Дворник Ю.Ф. Формування творчих якостей майбутнього вчителя музики засобами комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Дворник Ю.Ф. — Київ, 2013. — 20 с.
3. Игошев Б.М. Развитие профессиональной мобильности специалистов — перспективное направление деятельности педагогического университета / Б.М. Игошев. // Педагогическое образование и наука. — 2008. — № 6. — С. 74–78
4. Кабриль К.В. Науково-педагогічні засади формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики / К.В. Кабриль // *Духовність особистості в системі мистецької освіти* : зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О.М. Олексюк / Київський ун-т ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 192 с. — С. 51–57.
5. Кабриль К.В. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кабриль К.В. ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. — Київ, 2013. — 226 с.
6. Коневщинська О.Е. Формування медіа-культури майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Коневщинська О.Е.; Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. — К., 2009. — 23 с.
7. Кушнір К.В. Визначення структури й змісту ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки / К.В. Кушнір // *Молодий вечний*. — 2018. — № 1 (53) січень — С. 668–672.
8. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О.М. Олексюк. — Київ : КНУКіМ, 2006. — 188 с.
9. Олексюк О.М. Ціннісно-сміслові орієнтири наукової педагогічної школи у вищій мистецькій освіті / О.М. Олексюк // *Духовність особистості в системі мистецької освіти* : зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О.М. Олексюк / Київський ун-т ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. — 192 с. — С. 6–16.
10. Пріма Р.М. Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : [монографія] / Р. Пріма. — Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2009. — 367 с.

REFERENCES

1. Havrilova, L. H. (2016). Onovlennia metodiv muzychnoho vykhovannia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzyky v konteksti informatyzatsii suchasnoi mystetskoji osvity [Updating Methods of Musical Education in Future Music Teachers' Professional Training in the Context of Modern Art Education Informatization]. [Electronic resource] (in Ukrainian). <http://pptma.dn.ua/index.php/uk/arkhiv-vipuskiv/za-2016-rik/vipusk-4-2016/309-onovlennya-metodiv-muzichnogo-vikhovannya-v-profesijnij-pidgotovtsi-majbutnikhuchiteliv-muziki-v-konteksti-informatizatsiji-suchasnoji-mistetskoji-osvity>
2. Dvornyk, Yu. F. (2013). Formuvannia tvorchykh yakosteï maibutnoho vchytelia muzyky zasobamy kompiuternykh tekhnolohii [Forming the Creative Qualities of the Future Teacher of Music by Means of Computer Technology]. Extended abstract of Candidate's thesis, Nizhyn: NPU, 20 p. (in Ukrainian).
3. Igoshev, B. M. (2008). Razvitiie professionalnoi mobilnosti spetsialistov — perspektivnoye napravleniie deiatelnosti pedagogicheskogo universiteta [The Development of Professional Mobility of Specialists is a Promising Activity of Pedagogical University]. *Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka*, 74–78 (in Russian).
4. Kabryl, K. V. (2015). Naukovo-pedahohichni zasady formuvannia tsinnykh kompetentsii maibutnioho vchytelia muzyky [Scientific-pedagogical Bases of Forming Valuable Competencies of Future Music Teacher]. *Dukhovnist osobystosti v systemi mystetskoji osvity*, zb. pr. nauk. shk. d-ra ped. nauk. prof. O. M. Oleksiuk: Spirituality of Personality in the System of Arts Education, collected scientific works, Kyiv, 51–57 (in Ukrainian).
5. Kabryl, K. V. (2013). Formuvannia tsinnisnykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi dyryhentsko-khorovoi pidhotovky [Forming of Valuable Competencies of Future Music Teacher in the Process of Conducting-Choral Preparation]. Extended abstract of Candidate's thesis. Kyiv, 226 (in Ukrainian).

6. Konevshchynska, O. E. (2009). Formuvannia media-kultury maibutnikh uchyteliv muzyky [Forming of Media-Culture of Future Music Teacher]. Extended abstract of Candidate's thesis. Kyiv: APN, 23 (in Ukrainian).
7. Kushnir, K. V. (2018) Vyznachennia struktury i zmistu tsinnisnykh kompetentnosti maibutnioho vchytelia muzychne mystetstvo u protsesi dyryhentsko-khorovoi pidhotovky [Determining the Structure and Contents of the Valuable Competences of the Future Teacher of Musical Art in the Process of Choral-Conducting Training]. *Molodyi vchenyi*, 668–672 (in Ukrainian).
8. Oleksiuk, O. M. (2006). Muzychna pedahohika [Music Pedagogy], Kyiv, 188 (in Ukrainian).
9. Oleksiuk, O. M. (2015). Tsinnosno-smyslovi oriientyry naukovoï pedahohichnoi shkoly u vyshchii mystetskii osviti [Value-Content Landmarks of Scientific Pedagogical School in Higher Arts Education]. *Dukhovnist osobystosti v systemi mystetskoi osvity*, zb. pr. nauk. shk. d-ra ped. nauk, prof. O. M. Oleksiuk: Spirituality of Personality in the System of Arts Education, collected scientific works, Kyiv, 6–16 (in Ukrainian).
10. Prima, R. M. (2009). Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i praktyka [Formation of Professional Mobility of Future Teachers of Elementary School: Theory and Practice] [monohrafiia] Dnipropetrovsk: IMA-pres, 367 (in Ukrainian).